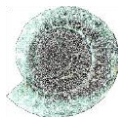

KORSNÄS – MALAX 2013

Arkeologisk inventering av Molpe och Granskogs vindkraftsparker

Jaana Itäpalo 1.10.2013

KESKI-P ARKEOLOGIAPALVELU

Innehållsförteckning

s.

1. Grunduppgifter.....	2
2. Utgångspunkter och metoder för inventeringen.....	2
3. Resultat.....	5

4. Översiktskarta.....	6
5. Objektförteckning.....	7
6. Uppgifter om objektet.....	8

Fornlämningar

Dermossen.....	8
Kronskogen.....	11

Övriga kulturarvsobjekt

Kipprottvägen	12
---------------------	----

Övriga inventeringsobservationer

Dragåsen	15
Kolmanåsskogen.....	16
Granhalm.....	17

7. Materialförteckning.....	18
-----------------------------	----

BILAGA

Pärmbild: Eldstadsbotten längs Kipprottvägen

1. Grunduppgifter

Inventeringsområde: Planområdena för Molpe och Granskogs vindkraftsparker

Inventerings art: Allmän inventering

Arbetstid: Fältarbete 21.8–26.8.2013, sammanlagt 5,5 fältarbetsdagar

Grundkartor: 124205, 124206

Höjd: cirka 5–20 meter över havet

Koordinatsystem: Plankoordinatsystemet ETRS-TM35 FIN

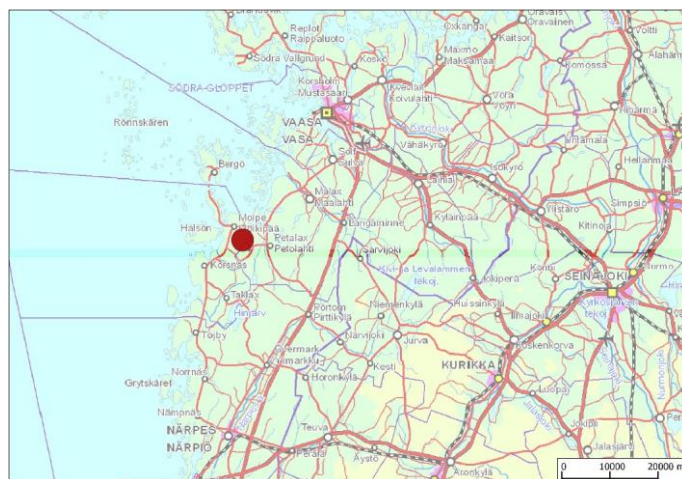
Tidigare undersökningar: –

2. Utgångspunkter och metoder för inventeringen

På projektområdena för de planerade vindkraftsparkerna i Molpe och Granskog i österbottniska Korsnäs och Malax utfördes en arkeologisk inventering av terrängen under tidig höst 2013. Målområdet ligger söder om Molpe och nordost om Korsnäs, och på södra-östra sidan om Strandvägen som löper längs kusten. Före inventeringen kändes inga fornlämningar till på målområdet. De närmaste förhistoriska objekten låg på cirka 2,2 kilometers avstånd och bestod av en boplats och ett röse från brons-/järnåldern i Petalax-Viitala-Bränskogen i sydost. Där hade man hittat keramik av Morbytyp. Ett annat område är Petalax-Långbacken som ligger cirka 2,5 kilometer söderut, där man funnit föremål daterade till slutet av järnåldern. Ungefär 2 kilometer österut från objektet känner man till en skålgrop i Petalax-Långjuth. På ungefär 2,5–4 kilometers avstånd finns det dessutom flera rösen vars uppkomstsätt och datering inte har definierats.

I Malax utfördes år 2007–2008 en inventering som omfattade hela kommunen, i vilken fokus låg på att granska redan kända objekt. I Korsnäs har de arkeologiska utredningarna avgränsats till några utgrävningar och delinventeringar.¹

Inventeringen koncentrerades till kraftverksplatserna och vägsträckningen samt på vissa ställen också till områden som utifrån jordmånens eller terrängens former såg ut som möjliga platser för fornlämningar (karta 2, s. 6).

Karta 1. Målområdets läge.

¹ Museiverkets registerportal, <http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx>

Förutredning

I inventeringens förutredning användes fornstrandsanalys för att lokalisera förhistoriska fornlämningar samt material och litteratur från Museiverkets arkiv. I utredningen av fornlämningar från historisk tid användes historiska kartor, främst storskifteskartor från 1750-talet och litteratur.

Topografi

Områdets höjd cirka 5–20 meter över havet motsvarar grovt havsstrandsskedet cirka 2000 cal BP–1500 cal AD.² I huvudsak ligger området 10–15 meter över havet. Områdets relief är till största delen svagt kuperad. I den norra delen finns många småskaliga kullar och i områdets mittparti mer omfattande svagt sluttande åsar. Den södra delen av planområdet är jämnare. Det finns en hel del sumpmark och myrmark i området. I mitten av området finns det största sammanhängande myr- och sumpmarksområdet, Dermossen, där det har funnits en sjö (eller flera små sjöar/tjärnar).

Jordmånen är varierande till sin grovhet och består av morän, främst fin morän. Den enda sandzonen finns på nuvarande åkrar i den östra delen av området. I Projektområdets norra kant finns Kolmanåsskogen som är ett större stenigt och klippigt område.

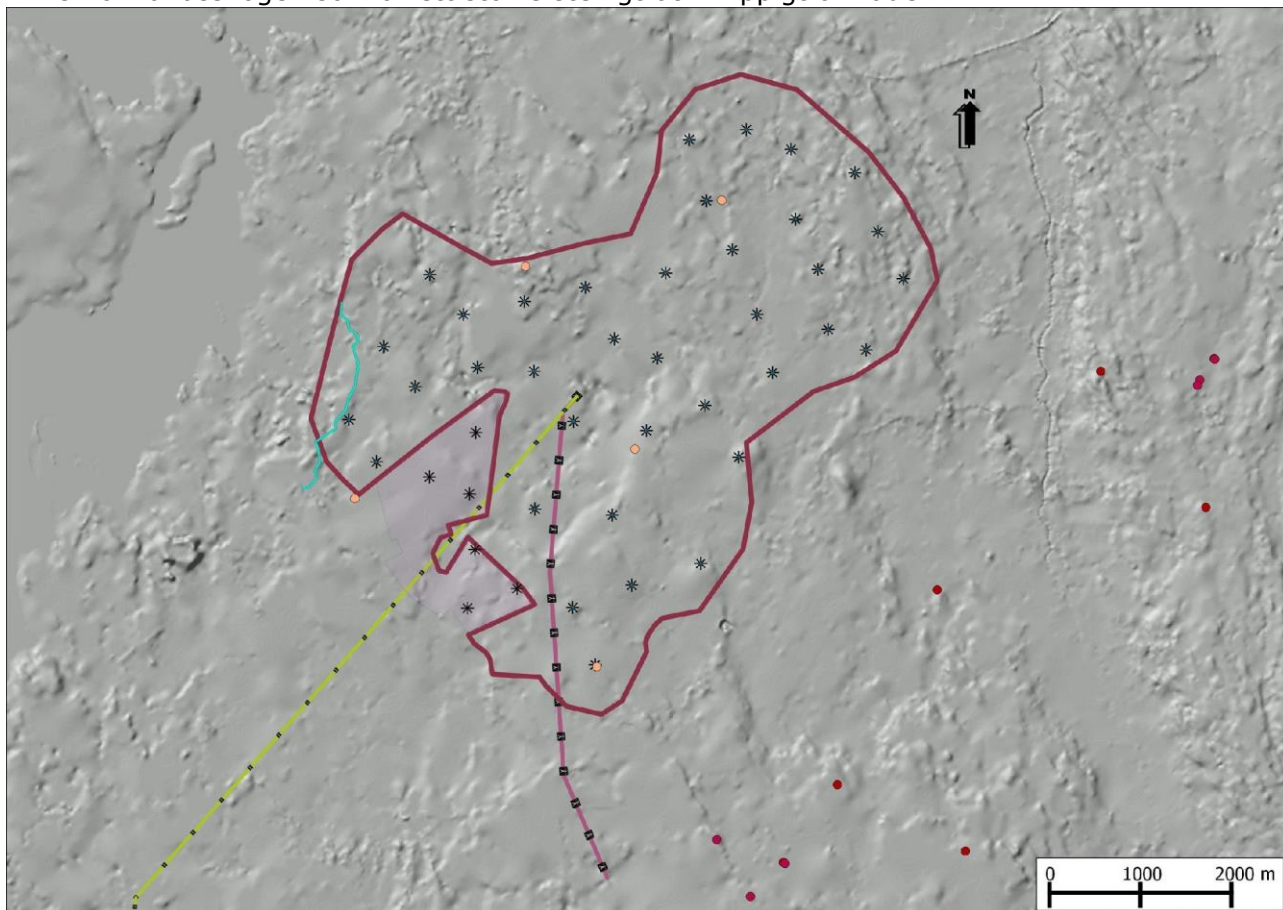

Bild 1. Områdets höjdzoner. På kartan finns de planerade vindkraftverkens platser och kraftledningsdragningarna utmärkta, inventeringsobservationerna på projektområdet är utmärkta med punkter, den historiska strandvägens sträckning med turkos färg, röd punkt; känd fornlämning (/eller möjlig fornlämning).

² Schulz Hans-Peter, rannansiirtymistaulukko, opublicerat material.

Förhistoriska fornlämningar

På området kan det finnas olika sorters objekt från järnåldern, såsom konstruktioner med anknytning till maritima näringar. Inte heller gravfält är uteslutna, även om de kända gravfälten/rösen i närområdet ligger över 20 meter över havet. Från närregionen känner man till två fångstläger från tidig järnålder som ligger cirka 22–22,5 meter över havet: Orrmoans objekt ligger i Korsnäs cirka 10 kilometer mot sydväst och Hudholmen 1 i Malax ungefär 10 kilometer mot nordöst. I objekten finns tomtningar och förvaringsgropar. På bägge platser har utgrävningar gjorts. Det benmaterial som hittades i Orrmoan bestod huvudsakligen av sälben.

Fornlämningar från historisk tid

På den västra kanten av projektområdet finns historisk bebyggelse från 1600–1700-talen längs strandvägen. Bosättningen i Molpe och Petalax öster om Molpe har uppstått redan på medeltiden.³ Också nära projektområdet i söder finns gammal bybebyggelse. Den närliggande historiska bybebyggelsen möjliggör olika typers gamla näringshistoriska objekt.

Det har funnits sjöar på området men de har torrlagts. Den största av dem var Storsjön som låg i mitten av projektområdet, nuvarande Storsjöträsket. En stark fäbodskultur har rått på området.⁴ Så sent som år 1970 finns åkrar och ängar med anslutande fäbodar utmärkta på grundkartorna. Utjordsskiften har använts för bete och höodling från och med 1700-talet. Från närregionen finns några omnämnanden av svedjebruk redan på 1600-talet.⁴ Också svedjebruk på kärrmark kan ha förekommit.⁶

På målområdet ligger Österbottens strandväg som till stor del löper längs nuvarande by- och skogsvägar.

Fältarbetsmetoder

Objekt från historisk tid söktes i terrängen utifrån observationer i det historiska kartmaterialet, den allmänna topografin och vegetationen. Förhistoriska objekt söktes främst utifrån terrängens former. På de planerade byggområdena förekommer några skogiga backpartier som inventerades noggrannare. Kalhyggen där ytvegetationen redan täcker hela markytan, ogenomträngliga kalhyggesnår och jämn myrmark/jämna sumpmarksområden lämnades i huvudsak utanför inventeringen.

Objekt från järnåldern försökte man lokalisera utifrån konstruktioner och avvikande jordmån som syntes på markytan. Jordlagren granskades genom borrhning och spadstick, närmast på de platser där man kunde skönja något slags stenläggningar eller former som påminde om konstruktioner. Den steniga jordmånen var problematisk, eftersom den gjorde det relativt svårt att gräva traditionella provgopar med spade.

I arbetet användes positioneringsutrustningen Garmin GPSmap 62s och geodataprogrammet Quantum GIS 1.8.0 vilka är kompatibla med EGNOS.

³ Jern Kurt, *Befolkning och bebyggelse fram till 1870. Malax historia, del I. 2007 och Korsnäs historia. 1981, s. 61–63. Allmänt om bebyggelsehistorien, se också Svenska Österbottens historia I. 1977 och Nordlund, K. I., Bland ur Närpes historia. 1928. 4 Smeds Helmer, *Malaxbygden. 1935, s. 248–283 passim.**

⁴ Korsnäs historia, s. 404–406. ⁶ Smeds, s. 225–226.

3. Resultat

I inventeringen klassificerades två nya fornlämningsobjekt, båda på Molpe projektområde. På Dermossen finns lämningar som kan kopplas till odlandet på platsen, såsom en åkerinhägnad, gårdsgårdar och rösen. Det gick inte att datera dessa exakt men de äldsta konstruktionerna torde vara över hundra år gamla. Vid objektet finns också många yngre odlingsrelaterade konstruktioner, bland annat grunder till ekonomibyggnader och bostäder – dessa föreslås få en klassifikation som övriga kulturarvsobjekt. Det andra fornlämningsobjektet är Krons kogens tjärdal som inte är relevant att skydda på grund av dess höga grad av förfall.

Övriga observationer på Molpe projektområde var bland andra stödjande rösen vid ett triangelmätningstorn och strandvägens 1600–1800-talssträckning. Längs strandvägen lokaliserades en gammal stenbro och en byggnadsgrund med eldstad. Vägsträckningen och bron används än i dag och de föreslås få en klassifikation som övriga kulturarvsobjekt. Övriga konstruktioner som observerades vid vägsträckningen kan inte på grund av deras datering eller typ klassificeras som fornlämningar.

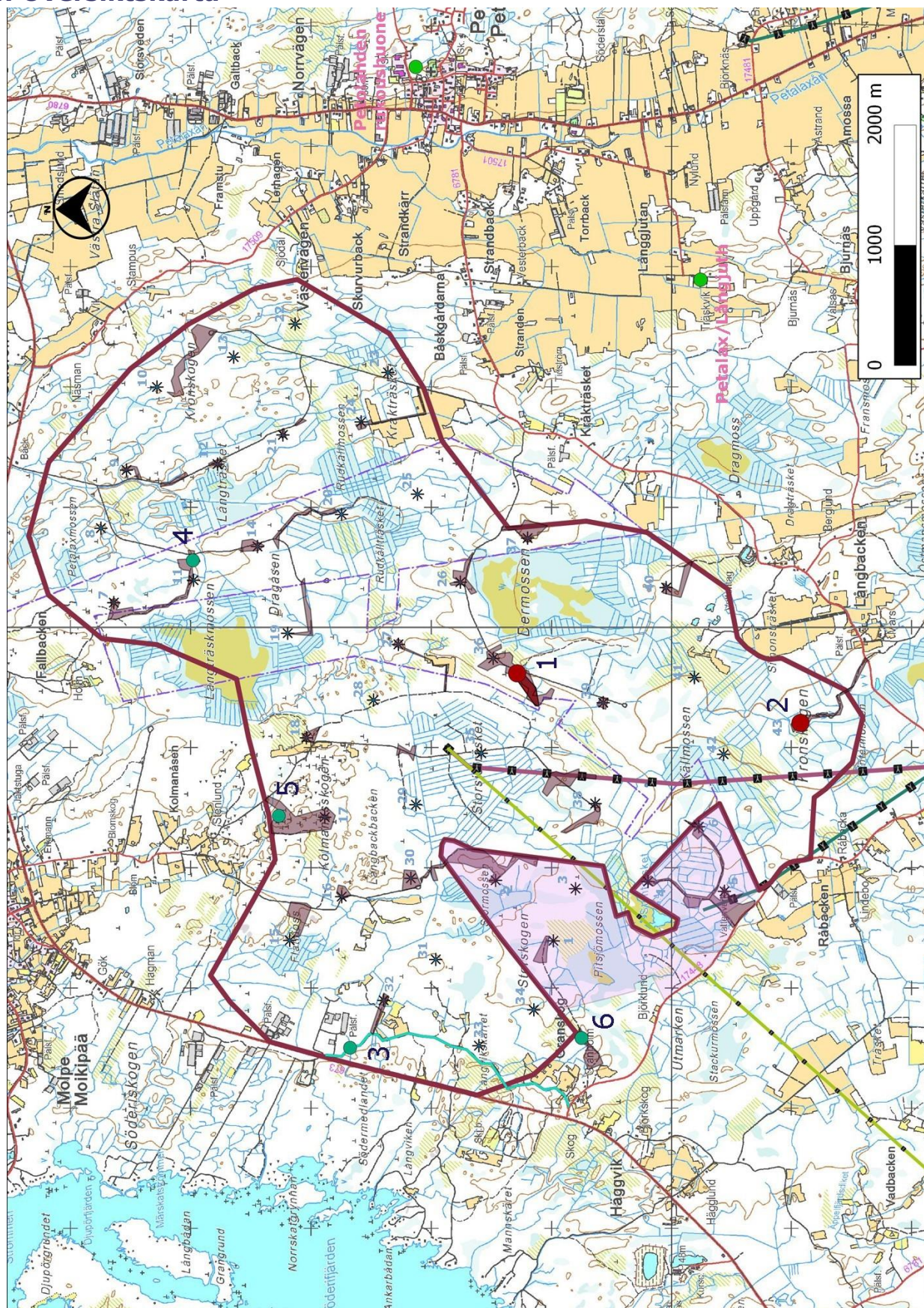
De planerade byggnadsområdena som är potentiella platser för förhistoriska fornlämningar, inventerades väl. De kraftverksplatser som ligger på igenvuxna kalhyggesområden eller i jämn sumpig terräng (se bilaga, observationer vid kraftverksplatserna) inventerades inte.

Inga förhistoriska objekt lokaliserades, vilket inte är överraskande, eftersom man tills vidare känner till få sådana också från närregionens höjdzoner som ligger lägre än 20 meter över havet.

Jaana Itäpalo 1.10.2013

4. Översiktskarta

Karta 2. Molpe och Granskogs vindkraftsparker och de planerade kraftledningsdragningarna (Granskog, vindkraftverken nr 1–6, Molpe nr 7–43), inventerade områden i mörkare färg. Fornlämningsobjekt: 1.

Dermossen, odlingslämningar 2. *Kronskogen*, tjärdal. Övrigt kulturarvsobjekt 3. Kipprottvägen, vägsträckning från 1700-talet. Övriga inventeringsobservationer:
4. Dragåsen, gårdsgård vid åker 5. Kolmanåsskogen, rösen 6. Granholm, gårdsgårdar.

5. Objektförteckning

Objekt av fornlämnings-	sida	Fornlämningstyp/ typen	Koordinater; x, y	Avgränsningsgrund	Specifikation klass
1. Dermossen	8	arbets- och tillverkningsplatser, gårdsgård	6979282 211617	synliga konstruktioner	1
2. Kronskogen	11	arbets- och tillverkningsplatser tjärdal	6976928 211202	synliga konstruktioner	1
3. Kipprottvägen	12	farled, vägbädd, stenbro	6980348 208572	synliga konstruktioner	3
4. Dragåsen	15	gårdsgård, lämningar av en ängslada	6981978 212556	inte avgränsad	4
5. Kolmanåsskogen	16	stödjande rösen för triangelmätningstorn	6981263 210432	inte avgränsad	4
6. Granholm	17	arbets- och tillverkningsplatser, gårdsgårdar	6978747 208584	inte avgränsad	4

Tabell. Fornlämningsklasser: 1. nytt objekt 2. känt objekt 3. övrigt kulturarvsobjekt 4. annan inventeringsobservation

6. Uppgifter om objektet

Historiska fornlämningar

1. DERMOSSEN

Fornlämningsregistret:

<i>Nytt objekt</i>	
<i>Art:</i>	Fast fornlämning
<i>Fornlämningstyp:</i>	arbets- och tillverkningsplatser
<i>Specifikation av typen:</i>	stenmur, odlingsrösen
<i>Allmän datering:</i>	historisk, 1800–1900-talen
<i>Antal</i>	8
<i>Finansieringsklass:</i>	2

Platsuppgifter

<i>Kartblad:</i>	124205
<i>Avståndsuppgifter:</i>	Ungefär 15 kilometer sydväst om Malax kyrka
<i>Koordinater:</i>	ETRS-TM35FIN P: 6979282 I: 211617 P (YKJ): 6982210 I (YKJ): 3211672
<i>Koordinatförklaring</i>	konstruktion 7 (gärdsgård 1), norra ändan

Inventeringsmetoder: Ytobservation, borring

Terränguppgifter: På gränsen mellan Malax och Korsnäs, på västra sidan av Dermossen och längs Hultholmens skogsväg som rundar mossen, där det finns gamla igenvuxna åkertegar i västsluttningen. Skogsbeståndet i den lägre sluttningen består främst av gran- och lövskog, i den övre sluttningen finns också ett område med tallar. Jordmånen är morän, terrängen i objektets södra och norra delar är stenig. I områdets norra del finns det kalhyggen och skogsplöjda jordlotter, bredvid vägen finns också ett nyligen kalhugget och skogsplöjt område.

Beskrivning: Vid objektet finns konstruktioner relaterade till platsens odlingsverksamhet: åkerinhägnader/åkrar, gärdsgårdar samt odlingsrösen och grunder till byggnader som använts för olika ändamål. De yngsta konstruktionerna ligger öster om vägen. I nedre delen av västsluttningen finns också åkertegar som man slutat odla under samtidshistorien och som också de håller på att växa igen.

Konstruktioner 1–3: Väster om vägen finns tre fyrkantiga jämna områden, cirka 10–15 meter i diameter, åkrar, som rundas av ett grunt, smalt dike. Den sydligaste åkern (konstruktion nr 1) omges också av en stengärdsgård med en gångöppning österut. Stengärdsgårdens bredd är som störst cirka 2,5 meter, i de nordöstra och sydöstra hörnen finns rösen.

Konstruktioner 4–12: Gärdsgårdar. Gärdsgårdarna 7–9 består av två kallmurade väggar, vars mellanrum har fyllts med mindre stenar. Bredd som mest cirka 4 meter, längd cirka 60 meter. Konstruktion 7 (gärdsgård) är slingrande. På området finns också enradiga gärdsgårdar.

Konstruktion 13: I områdets södra del, på västra sidan av vägen i nedre delen av sluttningen finns ett cirka 1 meter högt "blockmarksliknande" åkerröse. Väster om vägen finns det dessutom enskilda små rösen här och där. I områdets norra del, öster om vägen, finns 11 rösen som står i rad i sydostlig–nordvästlig riktning. Det här området är igenvuxet. Inga tecken på gamla åkrar observerades där. Det kan hända att stenarna i rösen förts till platsen från andra håll. Det största röset är nästan 10 meter i diameter och cirka 1,5 meter högt.

Konstruktioner 14–20: Byggnadsgrunder tillverkade i natursten och/eller kilsten, en är gjord i betong. I en del finns platser för eldstäder och skilda rumsutrymmen. Två ligger väster om vägen, också en källarbotten, de övriga på vägens östra sida, nr 14 är störst till arealen.

Konstruktion 21: På västra kanten av skogsvägen vid den nyligen kalhuggna lotten finns en stor jordsten med det inristade numret 66. Inristningen syntes bra i eftermiddagssolen, men inte alls i middagsljuset.

Det är möjligt att lämningar relaterade till platsens odlingsverksamhet har försvunnit i skogsplöjningarna. På sydvästra sidan av det planerade vindkraftverket invid vägen granskades de öppna markytorna på den nyligen skogsplöjda lotten, men inga tecken på konstruktioner relaterade till odling av platsen eller andra fornlämningar kunde hittas. Vid granskningsögonblicket var undervegetationen ställvis frodig och terrängen förbuskad så det är möjligt att alla konstruktioner inte lokaliserades.

Historisk bakgrund: På storskifteskartan från år 1756 finns små tjärnar utmärkta för platsen där Dermossen ligger. Så sent som på grundkartan 1971 finns åkrar och byggnader utmärkta på den västra sluttningen. Ingen sockenkarta från 1800-talet över området hittades. Byggnadernas grunder härstammar uppenbarligen från olika tider av 1900-talet. På vägens östra kant finns också moderna gropar och i en av dem fanns byggavfall såsom tegel och liknande.

Förslag på skyddsområde: Åkertegarna som avgränsas av diken/en stengårdsgård på vägens västra sida (konstruktionerna 1–3), det största åkerröset (konstruktion 13) och gårdsgårdarna som består av två väggar (konstruktionerna 6–9) föreslås få fornlämningsstatus. Resten av fyndområdet föreslås få status som övrigt kulturarvsobjekt. Ett vindkraftverk planeras i närheten av objekten. Om projektet genomförs kan det inverka på objektet.

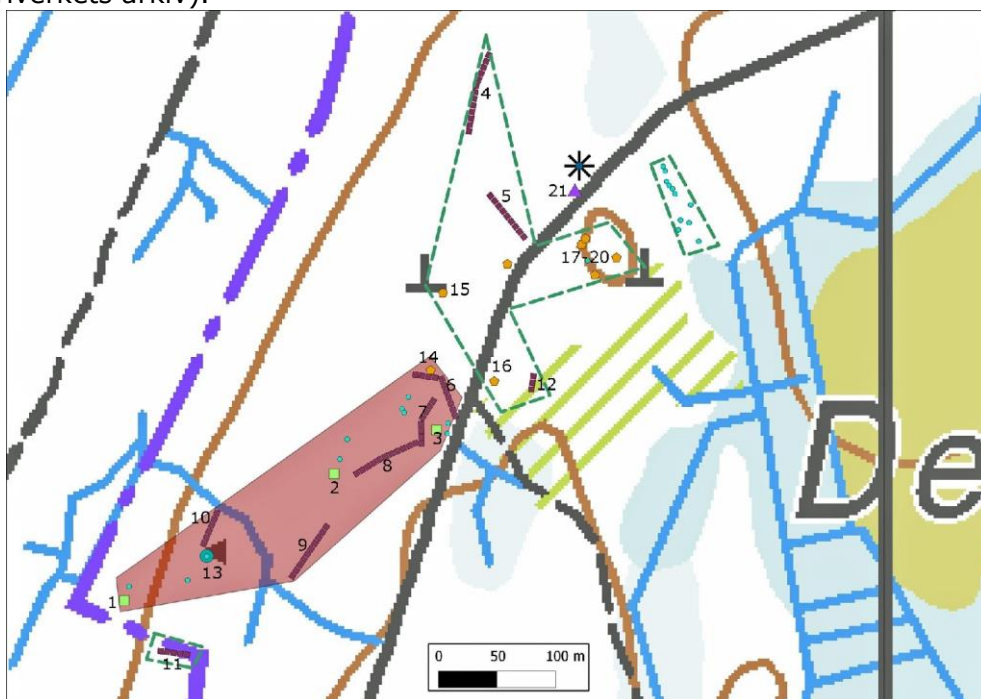
Bild 2. Eldstad i byggnadsgrunden, konstruktion 15, på västra sidan av vägen. Bild från sydväst. **Bild 3.** Byggnadsgrund med flera rum, konstruktion 14. Bild från nordost.

Bild 4. "Blockmarksliknande" åkerröse, konstruktion 13. **Bild 5.** Konstruktion 1, gårdsgård från sydost. Bild från sydost.

Karta 3. De observerade konstruktionerna utplacerade på grundkartan från år 1970 (Lantmäteriverkets arkiv).

Karta 2. Fornlämningsområdet är utmärkt med rött, övrigt kulturarvsobjekt med en streckad linje. Konstruktioner: 1–3. Åkerinhägnad/åker 4–12. Gärdsgård 13. Åkerröse nr 1 (övriga rösen är onummerade och utmärkta med blåa punkter) 14–20. Byggnadsgrund 21. Modern inristning.

2. KRONSKOGEN

Fornlämningsregistret:

Art:

Fornlämningstyp:

Specifikation av typen:

nytt objekt

fast forn lämning

arbets- och tillverkningsplatser

tjårdalar

Allmän datering: historisk
 Antal: 1
 Finansieringsklass: 3

Platsuppgifter

Kartblad: 124205
 Avståndsuppgifter: Från Korsnäs kyrka ungefär 7,8 kilometer i östnordöstlig riktning.
 Koordinater: ETRS-TM35FIN P: 6979282 I: 211202
 P (YKJ): 6979855 I (YKJ): 3211257

Inventeringsmetoder: ytobservationer

Terränguppgifter: Låg tallbevuxen mo. Jordarten är fint grus. På västra sidan finns en avverkad öppen plats där det växer unga björkar. I södra delen av mon, längs skogsvägen som leder till platsen, finns olika gamla grustag.

Beskrivning: Vid objektet finns en tjärdal som varit cirka 10 meter i diameter och vars mittdel har förstörts. Man har kört över tjärdalen med skogsmaskiner och också tagit jord ur den. Den cirka 3 meter långa halsen i nordöstlig riktning är hel.

På området var det möjligt att undersöka den söndrade jordytan söder om tjärdalen vid grustagets kanter samt på det västra avverkningsområdets kanter. Inga observationer av andra fornlämningar gjordes. Ungefär 50 meter från Långbackvägen åt nordväst observerades en cirka 2 x 1,5 meter stor och 1 meter djup källargrop öster om skogsvägen. Dess väggar är byggda av kallmurade naturstenar.

Förslag på skyddsområde: Ett vindkraftverk planeras i den omedelbara närheten av objektet. Tjärdalen är illa skadad och ingen skyddszon föreslås för den.

Bild 6. Tjärdalens avskurna mittparti. **Karta 5.** Kronsången, tjärdalen är utmärkt med en grön punkt.

Kulturarvsobjekt

3. KIPPROTTVÄGEN

Fornlämningsregistret:

Art: Nytt objekt
 Fornlämningstyp: Övriga kulturarvsobjekt
 Specifikation av typen: vägar
 Allmän datering: vägbedd
 Antal: historisk, (1600–)1700-tal
 1

Platsuppgifter

Kartblad: 124205, 124206

<i>Avståndsuppgifter:</i>	Från Korsnäs kyrka ungefär 6 kilometer i nordostlig riktning.
<i>Koordinater:</i>	ETRS-TM35FIN P: 6979282 I: 208572
<i>Koordinatförklaring</i>	konstruktion a, stenbro
vägsträckning, norra ändan	ETRS-TM35FIN P: 6979282 I: 208438
vägsträckning, södra ändan	ETRS-TM35FIN P: 6979282 I: 208032
konstruktion b, byggnadsgrund	ETRS-TM35FIN P: 6979282 I: 208157

Inventeringsmetoder: ytobservationer

Terränguppgifter: På västra kanten av Molpe vindkraftsområde vid Kipprottvägen öster om den nuvarande Strandvägen.

Beskrivning: Vägen är grusbelagd och slingrar sig fram i den böljande, steniga terrängen, i norr i jämnare terräng. Längs den kartlagda sträckningen finns bosättning. Den gamla vägsträckningen fortsätter norrut utanför projektområdet och följer till stor del gamla byvägar.

I norra delen av den kartlagda sträckningen finns en bro som är byggd av kil-/borr- och blocksten och som används än i dag. Bron går över den smala Pörsbäcken.

I början av vägsträckningen finns en byggnadsgrund i kilsten på en låg kulle vid utkanten av ett kalhygge. Grundytan är rektangulär, cirka 4 x 3,5 meter stor och som mest 1 meter djup. I ena hörnet finns lämningar efter en eldstad. I dess omedelbara närhet finns gårdsgårdar.

Historisk bakgrund: "Landsvägen mellan Finland och Sverige, med anor från senmedeltiden, gick längs den österbottniska kusten från Åbo till Torneå och därifrån vidare till Stockholm. I början av 1600-talet ökade trafiken i takt med att kuststäder grundades längs den österbottniska kusten. Strandvägen förband städerna och också den övriga bosättningen längs kustens älvmynnningar. De äldsta delarna av vägen förband redan på senmedeltiden Åbo med Korsholms slott. Österbottens strandväg nådde senast år 1590 ända till Karleby.

Strandvägen fortsatte via Molpe, Petalax och Malax till Korsholm och från Korsholm via Veikars, Lillkyro, Vörå, Kaitsor/Karfsor, Oravais, Munsala, Nykarleby, Jakobstad eller Pedersöre och Hopsala (Kronoby) till Karleby sockenkyrka".⁵

Förslag på skyddsområde: Vägsträckningen bör i mån av möjlighet bevaras och detsamma gäller bron längs den. Byggandet av vindkraftverken påverkar inte objektet.

Salminen Tapio, Pohjanmaan tiet ja tieverkko vuoteen 1635. S. 77–86, 119 och 141–144 och Salminen Tapio, Toivo Raisa Maria ja Haavisto Timo. Pohjanmaan kautta. Tiet ja tieliikenne pohjanmaalla keskiajalta 1990-luvulle. 1997, s. 77–83.

Bild 7. Stenbron längs vägsträckningen.

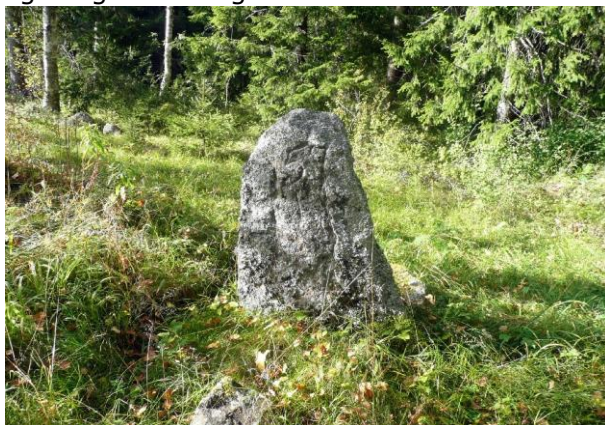

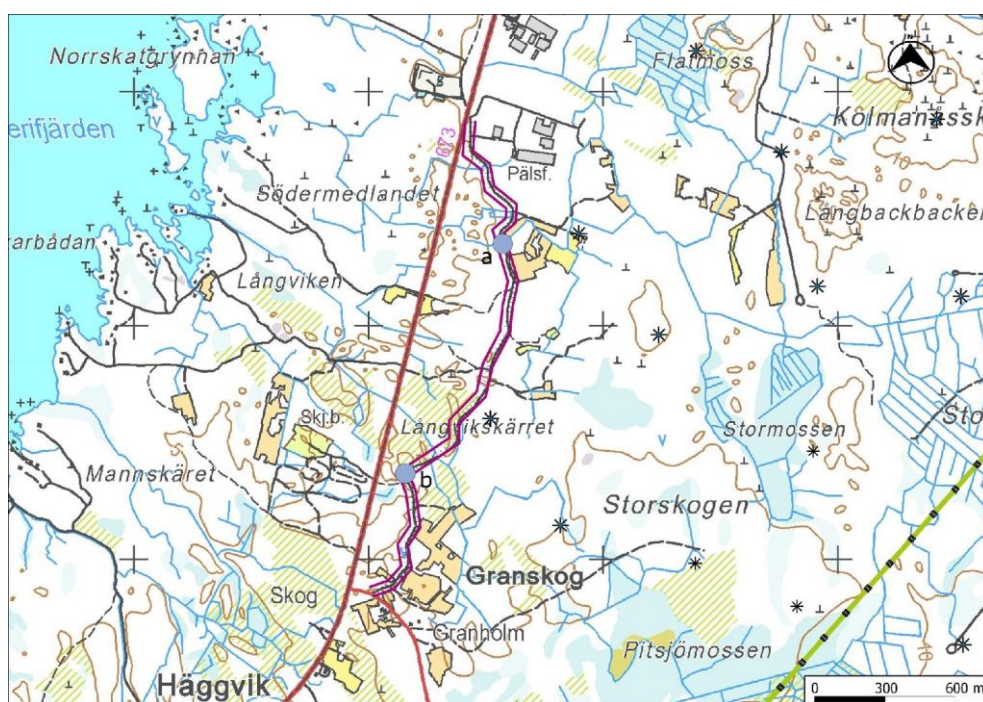
Bild 8. Råmärke längs vägen.

Bild 9. Byggnadsgrund längs vägsträckningen.

Karta 6. Utdrag ur storskifteskartan från 1756. Strandvägen finns utmärkt. Storskifteskarta; Korsnäs 5:8, VMA.

Karta 7. Strandvägens sträckning, a. stenbro b. byggnadsgrund.

Övriga inventeringsobservationer

4. DRAGÅSEN

Fornlämningsregistret:

Art:

Fornlämningstyp:

Specifikation av typen:

Annat objekt

-

arbets- och tillverkningsplatser

gårdsgårdar

Allmän datering: modern
Antal 1

Platsuppgifter

Kartblad: 124206
Avståndsuppgifter: Från Korsnäs kyrka ungefär 11,2 kilometer i nordostlig riktning.
Koordinater: ETRS-TM35FIN P:6981978 I: 212556

Inventeringsmetoder: ytobservationer

Terränguppgifter: I relativt jämn terräng längs skogsvägen som leder till Falkbacken öster om Långträskmossen. På området växer planterad granskog.

Beskrivning: Vid objektet finns en cirka 10 m lång, 1–1,5 meter bred och 50 centimeter hög gärdsgård. Ungefär 50 meter söderut finns en förfallen ängslada. På södra sidan finns gamla åkertegar och diken. På grundkartan för år 1970 finns åkrar utmärkta på området.

Förslag på skyddsområde: -

Bild 10. Lämningar av ängsladan på ett igenvuxet åkerområde.

Karta 2 s. 6.

5. KOLMANÅSSKOGEN

Fornlämningsregistret: Annat objekt

Art: -

Fornlämningstyp: -

Specifikation av typen: rösen

Allmän datering: modern

Antal 2

Platsuppgifter

Kartblad: 124206
Avståndsuppgifter: Från Korsnäs kyrka ungefär 9,2 kilometer i nordostlig riktning.
Koordinater: ETRS-TM35FIN P: 6981263 I: 210432

Inventeringsmetoder: ytobservationer

Terränguppgifter: På toppen av en stenig kulle bestående av blockmark i norra delen av Kolmanåsskogen.

Beskrivning: På platsen finns två stödjande rösen för ett triangelmätningstorn. De är cirka 2 meter i diameter, ungefär 80 centimeter höga, lite kantiga till formen och omsorgsfullt staplade. På sydsidan finns murkna lämningar av mätningstornet. **Förslag på skyddsområde: -.**

Bild 11. Röset som ligger mer österut. Bild från söder.

Karta 8. Rösena i Kolmanåsskogen är utmärkta med en blå punkt.

6. GRANHOLM

Fornlämningsregistret:

Art:

Annat objekt

Fornlämningstyp:

arbets- och tillverkningsplatser

Specifikation av typen:

gårdsgårdar

Allmän datering:

1900-tal

Antal

4

Platsuppgifter

Kartblad:

124205

Avståndsuppgifter:

Från Korsnäs kyrka ungefär 6,1 kilometer i nordostlig riktning.

Koordinater:

ETRS-TM35FIN P: 6978747 I: 208584

Koordinatförklaring

nordostliga ändan av gårdsgården som ligger längst i öster (gårdsgård 1)

Inventeringsmetoder: ytbobservationer

Terränguppgifter: Längs skogsvägen som leder till Storskogen och i skogsdungarna längs vägen.

Beskrivning: Vid objektet finns tre 30–100 meter långa gärdsgårdar, två längs skogsvägen, den mest sydliga cirka 20 meter från vägen söderut. Dessutom finns det en förstörd gärdsgård i skogen. Gärdsgårdarna har att göra med odling under samtidshistorien – bland annat på grundkartan från år 1970 finns åkrar utmärkta på området – men sannolikt också med tidigare odling på området.

Förslag på skyddsområde: Ingen skyddszon föreslås, men gärdsgårdarna är en del av kulturmiljön och det skulle vara bra att bevara de hela konstruktionerna 1–3 i mån av möjlighet.

Bild 12. Gärdsgård 1 fotograferad från sydväst.

Karta 9. Granholms gärdsgårdar, nr 4 är förstörd.

8. Materialförteckning

Arkivmaterial:

Renoverade storskifteskartor, Korsnäs och Molpe; kopior i Vasa landsarkiv.

Laulumaa Vesa 2007–2008, Malax. Inventeringsrapport 24.2.2009. Museiverkets arkiv.

Lantmäteriverkets arkiv: Grundkartblad 124205 Korsbäck (1970), 124206 Molpe (1970).

Litteratur:

Jern Kurt, Befolkning och bebyggelse fram till 1870. Malax historia, del I. 2007.

Holmblad Peter, Malaxområdets förhistoria. Malax historia, del I. 2007.

Korsnäs historia. 1981.

Nordlund K. I., Bland ur Närpes historia. 1928.

Salminen Tapio, Toivo Raisa Maria och Haavisto Timo. Pohjanmaan kautta. Tiet ja tieliikenne pohjanmaalla keskiajalta 1990-luvulle. 1997.

Salminen Tapio, Pohjanmaan tiet ja tieverkko vuoteen 1635. Pohjanmaan kautta. 1997.

Smeds Helmer, Malaxbygden. 1935.

Svenska Österbottens historia I. 1977.

Elektroniskt material:

Arkivverket, sockenkartor, Korsnäs och Malax.

Lantmäteriverket, informationstjänst för öppna data,
<https://asiointi.maanmittauslaitos.fi/karttapaikka/tiedostopalvelu?lang=sv>

Museiverket: Registerportal för kulturmiljön:

<http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspxverkar>

Övrigt material:

Schulz Hans-Peter, rannansiirtymistaulukko, opublicerad.

Kraftverksplatserna, observationer

Molpe vindkraftspark

Kraftverksplatserna och/eller deras näromgivning 10, 15, 36 och 37 är mest potentiella med tanke på fornlämningsfynd på målområdet. På kraftverksplatsens sydöstliga sida finns mycket skogbevuxen mo med varierande höjdförhållanden. Terrängen är ställvis stenig. På det här området observerades en fyrkantig stengrund, cirka 1,5 meter i diameter, ovanpå vilken ett gammalt råmärke hade rests. Råmärket finns på den nuvarande rån. Kraftverksplats 15 ligger i närheten av ett bergigt område och 37 på ett bergigt område. Omgivningen vid kraftverksplats 15 är tätt dikat och består av ung, nästan ogenomtränglig granvegetation. Omgivningarna vid kraftverksplatserna 17 och 36 inventerades noggrant.

Bild 1. Influensområde för kraftverksplats 37. Bild norrifrån.

Rimlig terräng med tanke på fornlämningar finns i närheten av kraftverksplatserna 7, 12, 14 och 30. De här områdena består av låga kullar och terräng som reser sig en bit över omgivningen, jordmånen är stenig. Vid kraftverksplats 7 finns också några stora stenblock. Vid kraftverksplatserna 7 och 30 har skogen nyligen gallrats.

Omgivningarna vid kraftverksplatserna 11, 16 och 35 består av relativt jämn terräng och växande granskog, i närheten finns igenvuxna ängar. Kraftverksplatserna 20 och 24 ligger på före detta åkrar där det växer planterade granar. Omgivningarna vid kraftverksplatserna 19 och 32 består av jämn, försumpad terräng.

Bild 2. Influensområde för kraftverksplats 19.

På östra-sydöstra sidan av kraftverksplats 43 finns en låg kulle, jordmånen består av fint grus. På området är det möjligt att undersöka öppna markytor vid kanterna av grustaget som ligger cirka 50 meter åt sydost och längs den östra kanten av hygget i väster.

Kraftverksplatserna 8, 9, 13, 22, 23, 25, 31, 34, 39 och 41–42 finns på olika gamla avverkningsområden/förbuskade avverkningsområden och på grund av den dåliga sebarheten kunde kraftverksplatserna endast inventeras översiktligt och kraftverksplatserna 41–42 kunde inte inventeras alls.

Bild 3. Omgivningen runt kraftverksplats 22.

Granskogs vindkraftspark

På den västnordvästra sidan av kraftverksplats 1 finns svagt sluttande mo i olika riktningar, vilket verkade vara ett lämpligt område för att hitta fornlämningar. I slutet av skogsvägen fanns en öppen liten sandgrop, vars genomskärningar granskades. Också moskogen sydväst om kraftverksplats 5 verkade lämplig. På det här området observerades en modern byggnadsgrund.

På nordöstra-östra sidan av kraftverksplats 2 finns en moskog som sluttar västerut. Jordmånen där består av fint grus, ställvis är det stenigt. Området inventerades noggrant med spadstick. En del moderna gropar observerades. Den planerade kraftverksplatsen ligger i en jämn, sumpartad terräng.

I omgivningen av kraftverksplats 3 växer tät ung skog efter avverkning och där var observationsmöjligheterna obefintliga. Vid granskningsögonblicket pågick gallring av skogen i närheten. Kraftverksplatsen inventerades inte.

Kraftverksplats 4 ligger på stenig mo, där terrängen sluttar svagt norrut. Längs vägen som leder till placeringsplatsen finns igenvuxna åkrar.

Sydväst om kraftverksplats 6 är höjdvariationerna lite större. Terrängen är ganska stenig. På området fanns öppna markytor i spåren efter en skogsmaskin.

Bild 3. Skogsvägen som leder till kraftverksplats 1.

Bild 4. Vägsträckningen som leder till kraftverksplats 6.